

skulde det da just være af Misundelse? Kan det ikke ligesaavel være af Anstren-gelse for at naae en Fuldkommenhed, som overstiger dens Evne, eller maaske af Sorg over, at den ikke kan naae dette Maal?» (s. 398f). Også HCA's kunst-fugl overanstrenger sig tildøde i sin bestræbelse på at underholde den litterære republik, uden at kunne frembringe en hjærterørende poesi som naturfuglen, der er blottet for misundelse, hvad Heiberg trods sit essay jo ikke var.

Det er ikke usandsynligt at H. C. Andersen har haft sin private ekstra fryd ved under nedskrivningen af denne Heiberg-persiflerende historie underfundigt at gøre brug af nattergaleriet i Heiberg's eget essay om forholdet mellem digtere, en dulgt hentydning som Heiberg har været klog nok til at ignorere.

Leif Nedergaard

FIRE J. P. JACOBSEN - BREVE

I Det kgl. Biblioteks samling af breve fra og til H. S. Vodskov¹ findes (i kapslen: Breve fra andre til andre) de nedenfor gengivne, hidtil ikke offentliggjorte breve fra J. P. Jacobsen til hans pensionatsværtinde frøken Marie Zoffmann (1819-1904).

Præstedatteren Marie Zoffmann oprettede 1864 et studenterpensionat i Studie-stræde 18, der i slutningen af 1860'erne blev samlingssted for en række begavede unge med mangesidede interesser, som knyttedes sammen af en levende interesse for de nye tanker, der i disse år brød frem i dansk åndsliv.² Hertil flyttede J. P. Jacobsen 1866, og han blev boende her, alene afbrudt af udenlandsrejsen juni-oktober 1873 og af ophold hos forældrene i Thisted, indtil frk. Zoffmann 1. april 1875 ophævede pensionatet og flyttede til Hørsholm. Højst ugerne måtte J. P. Jacobsen da forlade sit beskedne værelse i Studiestræde. Æstetikeren Joh. Lundbeck skrev i februar 1875 til Vodskov, der da opholdt sig i Jylland, at »Jakobsen er meget misfornøjet med at skulle flytte til April, og hvis han kommer til at rejse, maa Grunden vistnok for en væsentl. Del tilskrives denne Omstændig-hed.«³ Og i begyndelsen af april 1875 skrev Vilh. Møller, at »det berømte Sted i Studiestræde har mistet sin fra iboende Mennesker hidrørende Berømmelse, og at Jakobsen som en vildsom Fugl flagrer om i frugtesløse Efterforskninger efter en ny, om ikke bedre Lejlighed.«⁴ Jacobsen flyttede 8. april 1875 til Bredgade 10,⁵ men endnu i maj s. å. underhandlede han med frk. Zoffmann om – således som Vodskov havde gjort det – at flytte ud til hende i Hørsholm.⁶

Frøken Zoffmann var en trofast og moderlig veninde for alle sine unge pen-sionærer. Hun levede med i alle deres interesser, fulgte deres arbejder og søgte livet igennem at vedligeholde kontakten med sine tidligere pensionærer. J. P. Jacobsen sendte hende sine bøger, såsnart de udkom, og hun besøgte ham oftere i hans sidste år i København. Da hun døde 1904 skrev Vodskov, at ingen, der havde kendt hende, og da navnlig ikke de, der i Studiestræde havde nydt godt af hendes omsorg og pleje, havde glemt eller ville kunne glemme hende, for hvem minderne fra Studiestræde-tiden var »hendes egentlige Liv, langt mere end Alt, hvad der angik hende selv.« »Trofast, virksom og uegennyttig« er de adjektiver, hvormed han karakteriserer hende.⁷

De her meddelte breve er skrevet på den tid, da Jacobsen, der på grund af sygdom havde måttet afbryde sin udenlandsrejse, i oktober 1873 som en dødsmerket mand var vendt hjem til Thisted. Det er karakteristisk for ham, at han om sin livsfarlige sygdom kun skriver, at »der er lidt ivejen med den ene Lunge.« Vodskov skrev (1898) om Jacobsen, at han under sin sygdom var »lige elskværdig og venlig, hvis man traf til at komme et Øjeblik, hvor han var lidende, man maatte kende ham meget nøje, blot for at se det, og staa ham meget nær for at faa ham til at tale derom, af sig selv vilde han aldrig nævne det – og saaledes var han til det sidste, bærende sin Vanskæbne paa den skønneste og mandigste Maade, omhyggeligt forebyggende ethvert direkte Udtryk for Medfølelse.«⁸ Brevene nedenfor synes at bekræfte denne dom.

I.

28 October 1873 Thisted

Kjære Frøken Zoffmann

Hvis det foreløbig kunde gaa uden nogen Medvirken fra Grosseren⁹ vilde det være mig overordentligt behagelig. Tak for Pakken. Jeg er sat paa Fedekur da mit Bryst ikke er i den bedste Tilstand jeg drikker Øl Melk og Æg og maa kun ryge 1 Pibe Tobak om Dagen; men jeg haaber at faa Lov til to naar jeg er taget tre Pund til i Vægt. Hils Vodskov.¹⁰

Deres

J. P. Jacobsen.

II.

8 November 1873 Thisted

Kjære Frøken Zoffmann

Hvad min Sundhed angaaer saa er mit Bryst jo ikke ganske som det burde være, der er lidt ivejen med den ene Lunge og jeg maa derfor foreløbig gennemgaa en Fedekur, der allerede i den første Uge har bragt det forbavsende Resultat af en Tilvækst i Vægt af 4 $\mathfrak{L}$. Lægen har godt Haab om at faa Bugt med Sygdommen; men det kan jo ikke gøres af saa hurtigt, saa før i Begyndelsen af Marts kommer jeg næppe til Kjøbenhavn.¹¹ De maa derfor gjøre ved mit Kram hvad De kan finde paa enten selv leje mig eller leje til mig et lille Værelse eller Pakkammer hvor Skramlet og Bøgerne kunne staa tørt. Eller hvad De nu kan finde paa. Thi De kan vel ikke have Bøgerne og det Andet kunde jo den eventuelle Lejer benytte. Jeg haaber at De vil være saa god at gjøre i den Retning hvad De synes er bedst. Hvis De skriver et Par Ord til mig vilde De gjøre mig en Tjeneste ved at meddele mig om jeg har forsikkret for et Aar eller for et halvt. Jeg vilde ogsaa gjerne udbede mig følgende Gjenstande tilsendte:

1 Par Galosker

Mine Vadskeskindshandsker dog ikke det tykkeste Par

Nogle Par Manschetter af dem De ved nok¹²

og følgende Bøger:

Panums Physiologie de Dele hvor der er Tale om Fordøjelse, Ernæring, Aandedræt og Blodomløb.

Med de hjerteligste Hilsener til Dem og Vodskov.

Deres

J. P. Jacobsen.

III.

Mandag December 1873

Kjære Frkn. Zoffmann!

Er der ikke fra Brandes's bleven sendt nogle Pakker med Photographier¹³ for et Par Maaneder siden. Isaafald vilde jeg meget gjerne have dem sendt til mig til Thisted straks. – Jeg gaaer svært fremad og er saa fyldig i Ansigtet at De bestemt vil sige at jeg er blevet meget grim hvis De saa mig. Jeg læster St. Roche!¹⁴ og har læst Thomas Thyrnau¹⁵ saa De seer at jeg [er] meget nyttigt beskæftiget.

En Hilsen til Vodskov og Glædelig Jul.

Deres

J. P. Jacobsen.

Fader og Moder hilser.

IV.

2/1 1874 Thisted

Kjære Frøken Zoffmann!

De maa endelig gjøre mig den Tjeneste at finde den svenske Oversættelse af Darwins »descent of man«. ¹⁶ Vodskov vil nok hjælpe Dem. De kan ikke trykke vide[re] hos Thiele¹⁷ før de faaer den derfor vilde jeg gjerne saasnaart den blev funden at den blev sendt til Thiele Store Helliggeiststræde No 7.

Jeg læser stadig St. Roche og følger med Deltagelse Fennimore¹⁸ – men hun er nu for sød! – Glædeligt Nytaar! og Tak for det gamle.

Hilsen til Vodskov.

Deres

J. P. Jacobsen.

Noter:

(1) NkS 4° 3087. – (2) Til kredsen hørte foruden J. P. Jacobsen: litteraturkritikeren og religionshistorikeren Hans Vodskov (Da. biogr. Leks. XXVI, 199 ff), litteraten, cand. theol. Poul Kierkegaard (ib. XII, 415), botanikeren Samsøe Lund (ib. XIV, 553 f), forfatteren, overretssagfører Isted Møller (ib. XI, 251), lægen, forfatteren og politikeren Emanuel Fraenkel (ib. XXVII, 205 f), lærer ved Ordrup højskole, senere kateket i Køge S. M. Sørensen (se Fr. Jungersen, *Til Minde om S. M. Sørensen*, 1879), litteraten Johan Lundbeck, provinsskuespilleren, cand. polit. Jes Thayssen, intendant Walther Jürgensen, den finske billedhugger Johannes Takanen, snedkersvend Johan Gotthardt samt lægen Carl Nommels. Om kredsen se bl. a. Frederik Nielsen, *J. P. Jacobsen*, 1953, 87 ff, Ib Ostenfeld, *Poul Kierkegaard*, 1957, 36 ff og Sejer Kühle i *Fund og Forskning* IV, 1957, 120 ff. – (3) udat. br. fra Lundbeck til Vodskov i NkS 4° 3087. – (4) Br. 6. 4. 1875 fra Vilh. Møller til Vodskov (ib.). – (5) Anna Linck, *J. P. Jacobsen*², 1926, 85. – (6) Br. 22.5.1875 fra Vodskov til fru Caroline Wodschow (NkS 4° 3087). – (7) udat. br. fra Vodskov til P. Kierkegaard (ib.). – (8) Tilskueren 1911, 228. – (9) J. P. Jacobsens fader, købmand (kaldet grosserer) Christen Jacobsen. – (10) Om forholdet mellem Vodskov og Jacobsen se Tilskueren 1911, 213 ff, Aage Knudsen, *J. P. Jacobsen i hans Digtning*, 1950, 289 ff. – (11) Jacobsen kom først i sept. 1874 igen til Kbh., se Anna Linck, op. cit., 82, Edv. Brandes,

Breve fra J. P. Jacobsen, 1899, nr. xix. – (12) Herefter i br. en tegning af en manchete. – (13) Om disse fotografier fra Jacobsens ophold i München se Edv. Brandes, *Breve fra J. P. Jacobsen* nr. xii og xiii. – (14) Roman (1839) af Henriette Paalzow, f. Waach (1788–1847), 1843 overs. til dansk af Kr. Mantzius. – (15) Roman i 3 bd. (1843) af samme forfatterinde. Af Jacobsens papirer i Det kgl. Bibl. fremgår, at han dec. 1873 – maj 1874 af hende yderligere har læst *Godwie Castle* I–III, 1838, og *Jacob van der Nees* I–III, 1847, jf. Frederik Nielsen, op. cit., 109. I et br. 9. 12. 1873 til fru Agnes Møller skriver Jacobsen, at han er optaget af »at læse Physiologi og daarlig Romaner« (Anna Linck, op. cit., 80). – (16) 1874–75 udkom på Gyldendals forlag Jacobsens overs. af Darwins *The Descent of Man, and Selection in Relation to Sex* (1871), under titlen *Menneskets Afstamning og Parringsvalget*. – (17) Bogtrykker Just Thiele (Da. biogr. Leks. XXIII, 495 f) trykte denne oversættelse. – (18) Jf. *Niels Lyhne* kap. X (J. P. Jacobsens Samlede Værker v. Morten Borup II, 1926, 181): »en nittenaarig Datter, som hed Fennimore, efter Heltinden i St. Roche, en af Fru v. Palzovs Romaner, der havde været meget yndet i Fru Claudis Pigetid.« Fennimore i *Niels Lyhne* har kun navnet fælles med Fennimore i *St. Roche*. Frk. Zoffmann svarede i et udat. br.: »Jeg har altsaa Lov at glæde mig til engang at see Fennimore i forynget Skikkelse og yndig og elskværdig gjør De hende vel nok, ellers havde De vel ikke valgt det Navn, men giv hende ikke saa sørgelig en Skæbne,« jf. Brita Tigerschiöld, *J. P. Jacobsen och hans roman Niels Lyhne*, Göteborg 1945, 192.

Erik Reitzel-Nielsen.

JOHANNES V. JENSEN'S EGNE DATERINGER AF DIGTE OG MYTER 1920–41

Fra 1920'rne af daterede Johannes V. Jensen normalt sine manuskripter; det gælder både renskrifterne af de større værker og af de mindre arbejder. Manuskripterne adskiller sig iøvrigt lidet fra de trykte tekster, om end enkelte ændringer inden trykning forekommer. På grundlag af originalmanuskripterne, som jeg i forbindelse med udarbejdelsen af min i nov. 1968 udsendte bog om *Johannes V. Jensen, Liv og Forfatterskab*, havde lejlighed til at se, skal her tilblivelsesdatoen for en række digte og enkelte myter anføres. Dateringerne har især interesse i de tilfælde hvor publikationsdatoen, som findes angivet i Frits Johansen & Aage Marcus' Bibliografi (1933–51), differerer væsentligt fra avfattelsesdatoen:

Digtet *September*, dat. Sept. 1920; *Barnet og Billedbogen*, dat. Jan.-Febr. 24; *Skabningens Apoteose* foreligger i et par renskrifter, dat. henholdsvis 16. Febr. 24 og 19. Febr. 24 (jf. LN: JVJ 1968 s. 348 f); *ABC-Rim*, dat. 12. Febr. 24; *Løste Vande*, dat. 10. April 24; *Lærken i Tibirke*, dat. 3. Dec. 24; *Fakkelsang til Knud Rasmussen*, dat. 20. Jan. 25; *Stæren*, dat. 22. April 25; *Charles Darwin*, dat. Juni 25; *Manden i Kisten*, dat. 8. Juli 25; *Ved Aarsskiftet*, dat. 27. Dec. 24; *Løvspring*, dat. 20. maj 25; *Danmarkssangen*, dat. 23. Juni–3. Juli 25, senere udvidet (jf. LN: JVJ 1943 s. 282 f); *Baalfærdssang* (Til Gustav Philipsens Baal-